

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Lahti, Vesa

Title: Max Porter: Francis Baconin kuolema

Year: 2022

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja, 2022

Rights: CC BY 4.0

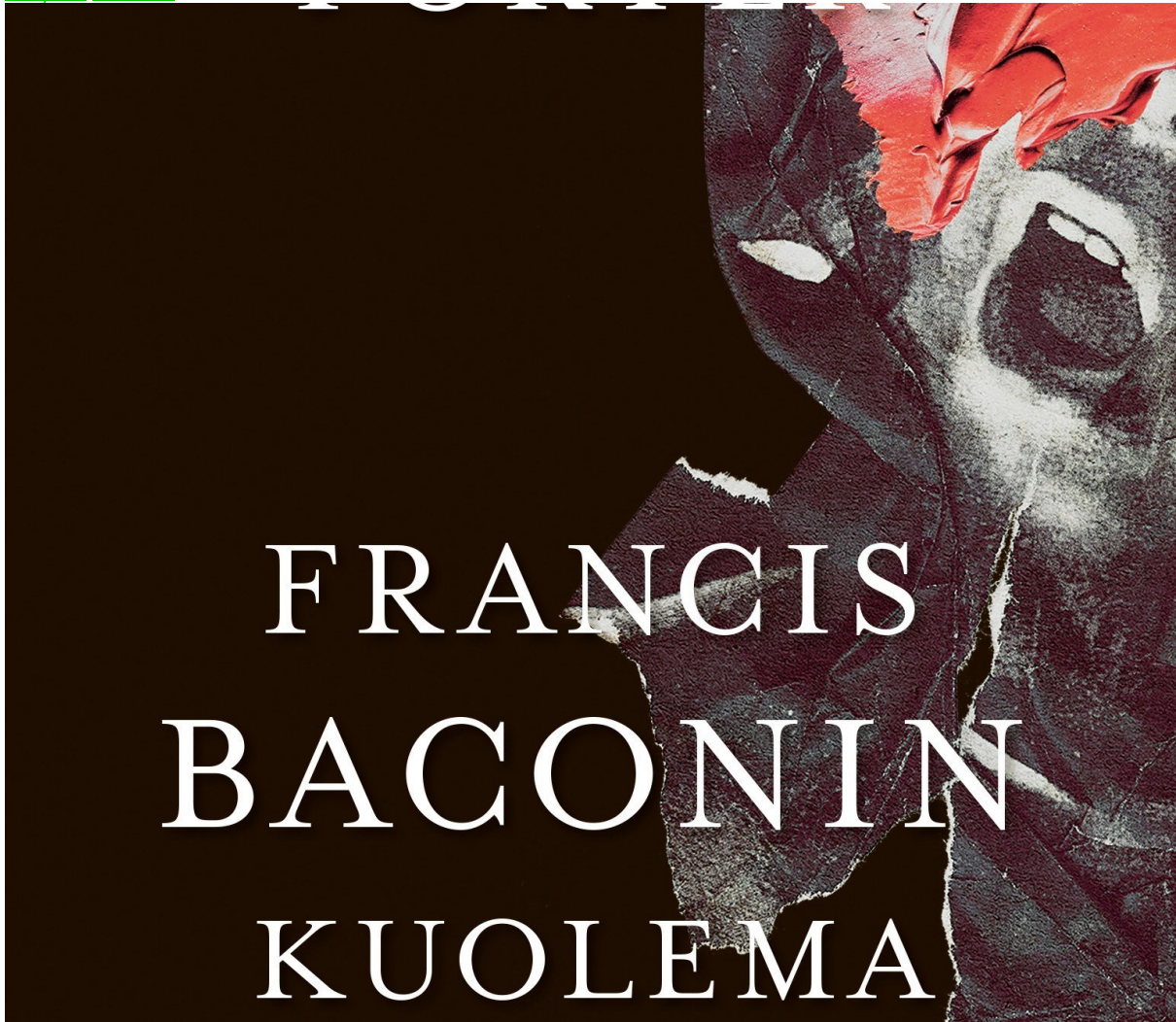
Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Lahti, V. (2022). Max Porter: Francis Baconin kuolema. *Maailmankirjat : käännöskirjallisuuden verkkolehti*, 18.3.2022. <https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/max-porter-francis-baconin-kuolema/>

Max Porter: Francis Baconin kuolema

[AM/31 ADMIN](#)

Huuto portilla - VESA LAHTI (18.3.2022)

Max Porterin teoksessa *Francis Baconin kuolema* on paljon samoja elementtejä kuin George Saundersin kirjassa *Lincoln Bardossa*. Kuolinvuoteellaan kamppaileva, tuskaileva ja sanoilla maalaava Francis Bacon on Saundersinkin kuvaamassa välitilassa, valveilla ja horroksessa samanaikaisesti. Tuleva, nykyisyys ja mennyt haastavat häntä muistelemaan, syöksymään vielä viimeiseen taistoon elävien ja kuolleiden puolesta. Bacon on sanonut varsin maalailevasti omasta taiteestaan, että se on kuin ”A snail leaving a trail of the human presence”. Ja sellaisiahan hänen työnsä ovatkin, vääristyneitä kasvoja kuin Munchin huudossa, raakaa lihaa, suttuisia kasvoja, jotka raastavat tuskaansa, inhimillistä kärsimystä tai rienaavat katolista kirkkoa paaviaiheillaan. Bacon syntyi 1909 Dublinissa, mutta asui enimmäkseen Englannissa ja kuoli vuonna 1992 Madridissa pienessä hoitokodissa. Tätä Baconin viimeistä asuinsijaa ja tapahtumia siellä Max Porter pyrkii esittämään asettumalla taiteilijan nahkoihin. Francis Bacon oli itseoppinut taiteilija, jota on

kehuttu brittiläisessä lehdistössä myös maailman parhaaksi kuvataiteilijaksi Turnerin jälkeen. Bacon ihaili Picassoa ja surrealistejä. Hän piti erityisesti Luis Bunuelin ja Sergei Eisensteinin elokuvataiteista. Juuri Bunuelin vaikutus on havaittavissa hänen voimakkaimmissa töissään.

”Oh hello ducky. You look like a pastry, a slightly overdone bun. I would have you twisting to look over your shoulder, cap on, uniformed, slight formless gash where your crowded mouth is, that lovely brow like a minotaur’s shoulder in the middle. Good face. Do you know the poem Picasso wrote about Guernica? I was terribly, terribly struck by it, cries of children, cries of women, cries of birds, do you know it? He says, I think, something like, cries of the stew in the pot, can you imagine? Scorched earth and little button mushrooms, thyme, shallots, Manzanilla, I suppose, something dry, all sticky in the Le Creuzet, I say bloody bring it out here, don’t bother plating it up we’ll eat from the casserole won’t we darling, just bread, and more wine, I think that will do splendidly, look at that. May all who see thee bless the great creator who made so fair a thing, quite right! Quite right! Santé.” p. 16–17

”Ai hei mussukka. Olet kuin leivonnainen, hieman ylipaistunut pulla. Tahtoisin että käännyt katsomaan olkasi yli, lakki päässä, univormussa, vähäinen muodoton viilto ruuhkaisen suusi tilalla, kaunis otsa keskellä kuin minotauroksen hartia. Hyvät kasvot. Tiedätkö runon, jonka Picasso kirjoitti Guernicasta? Se teki minuun hirmuisen, hirmuisen vaikutuksen, lasten huuto, naisten huuto, lintujen huuto, tiedätkö sen? Hän kai tarkoittaa jotain sellaista kuin muhennoksen huuto padassa, voitko kuvitella?

Korventunut maa ja pieniä sieninappuloita, timjamia,
salottisipulia, manzanillaa, luulisin, jotain kuivaa,
kaikki tahmeina Le Creuzet -padassa, hitto soikoon,
sanon, tuo se tänne, lautasista viis, syödään suoraan
padasta kulta, eikös niin, leipää vain ja lisää viiniä,
eiköhän se riitä, katsopa. Jokaisen, joka sinut näkee,
sopii siunata suurta luoja, joka on muovannut jotain
noin kaunista, kyllä maar! Kyllä maar! Terveudeksi.” s 20–21

Porter esittää lyhyessä seitsemän luvun mittaisessa teoksessaan Baconin monologeja, jotka ovat tämän kuvitteellisia maalauksia runollisessa asussa. Porter määrittelee jokaisen teoksen ulkoasun mitat, jolla tosin ei ole merkitystä itse sanottavan suhteen. Jokainen luku alkaa kehotuksella käydä istumaan ja päättyy taiteilijan toteamukseen lepäämisestä. Kuvataiteilijan vuoteen ääreen asettuvat hänen ystävänsä, haastattelija ja hoitaja Mercedes. Lyhyet dialogit hoitajan kanssa tarkentuvat hetkittäin tapahtumapaikkaan ja korostavat elämän päättymisen kohtaamista. Baconin rakastajat George Dyer ja Peter Lacy vilahtelevat tekstissä, samoin hänen esikuvansa, kunnioittamansa taiteilijat, kuten Caravaggio, Mantegna, van Dyck. Siellä on myös Baconin tuotantoon erityisen voimakkaasti vaikuttanut valokuvaaja John Deakin. Baconilla oli tapanaan käyttää valokuvia töidensä lähtökohtina.

Porterin kuvaamissa runollisissa maalauksissa on viittauksia Baconin kuuluisimpiin töihin, joihin lukeutuu erityisesti Crucifixion (1933), jossa epämääräinen ja läpinäkyvä avaruudesta esiin putkahtanut muukalainen hamuaa jotain ullakkohuoneen hämärässä.

”TYLSÄÄ. Tiedän tämän jutun. Tiedän mitä yrität.
Hän on ylhäällä katossa, jossain trapetsikeinussa tai
valjaissa, himmeät lepakonsiivet, en ylettyisi häneen,
jos yrittäisin.

*Maalaukset ovat piinaavia, koska Bacon on pikemminkin
loistava lavastaja kuin omintakeinen taiteilija ja koska
teoksista välittyvä tunne on keskittyneen ja epätoivoisen
yksityistä.*

Voi, haista huilu, harppu. Rien de tel que privé.” s. 14

Porter ei päästä Baconia, eikä itseään helpolla. Edellä olevaan katkelmaan kirjailija on lisännyt Baconia usein kritisoineen John Bergerin ajatuksia taiteilijasta. Maalausten ulkopuolella tapahtuu

sattumuksia. Siellä ryypätään, naidaan ja mellastetaan häpeilemättä ja varsin roisisti. Baconin rakastajat saapuvat häiritsemään hänen muistikuviaan ja sekoittuvat kuolemansairaana mielikuvituksessa. Bacon pyytää anteeksi, vai pyytääkö? Tämä oman aikakautensa hirviö ja ongelmalapsi, jonka maalaus *Three Studies of Lucian Freud* myytiin New Yorkissa 106 miljoonalla eurolla. (eräs suurimmista summista, mitä on koskaan maksettu taideteoksesta)

Tässä Bacon käy keskustelua kuvitellun haastattelijansa kanssa ja tämä antaa palaa:

”Violettiä, oranssia, tyrmäävää pinkkiä, suuri sireeninvärinen erehdys, miesparka tottui näkemään isot taulunsa isoissa gallerioissa, innostui isoista tiloista, isoista paleteista, isoista sekeistä siinä määrin, että kiihotti itsensä täyteen banaalisuuteen, kiukunpuuskiin sen vuoksi, ettei saa johonkin figuuriin liikettä, ja sitten hänen parhaat taulunsa alkoivat näyttää tutuilta ja tuottivat sievoisia summia, ne olivat kopioita hänen aiemmista, huonoimmista, rujoimmista töistään, viisikymmenluvun hyytyneestä kitch-ryöpystä, hänen omista turpeista, tavaramerkiksi muuttuneista kasvoistaan, jotka muka kohtasivat kuoleman, vaikka ne olivat vain laiskan kuolemanpelon kuvitusta.” s. 38

Max Porterin hengästyttävä kujanjuoksu kuolintuskissaan kamppailevan Baconin kanssa ei ole mikään helppo teksti suomentajalle. Irmeli Ruuska suoriutuu tästä suvereenisti. Kääntäjä saa Porterinkin sanomiset hengittämään uudella tavalla ja ikään kuin täsmällisemmin: Quite right! -> Kyllä maar!

“Close your eyes, we will now paint, together, this expensive scandalous canvas and you can prepare your lies (I didn’t think I just made, it was unforeseen, painting is being handed things, I don’t know where ideas come from, compelled by inner storms to dollop a swastika on), poor muse-stuck bubble-dweller, budge over, six foot square, herringbone, tight and ready, room for the two of us, the two of them.

Subject.

You can't stop thinking about that photo, you've thought about it for years, Mussolini and Petacci, posed embrace, broken faces, her little row of teeth, his great rubberised lake of violence, the human face punished to formless." p. 48-49

"Silmät kiinni, nyt maalaamme yhdessä tämän kalliin skandaalimaisen kankaan, ja voit valmistella valheitasi (en ajatellut, minä vain tein, se oli ennalta arvaamatonta, maalatessa asiat ojennetaan, en tiedä mistä ideat tulevat, jokin sisäisen myrskyn pakottamana sutaistu hakaristi), siirrypä, poloinen muusassasi roikkuva kuplassa eläjä. Sadankahdeksankymmenen sentin neliö, silliruoto, tarpeet tiiviisti kasassa, tilaa meille kahdelle, heille kahdelle.

Aihe.

Et saa valokuvaa mielestäsi, olet miettinyt sitä vuosia, Mussolini ja Petacci, aseteltu syleily, murtuneet ilmeet, naisen pieni hammasrivi, miehen suuri, venyvä väkivallan meri, muodottomiksi murjotut ihmiskasvot". s. 46

Tässäkin lainauksessa kieli toistuu soljuvana suomeksi. Porter palaa Baconin taiteessaan käyttämiin valokuviin. Koemme taas illuusion, taian kuin Porter kirjoittaisi äidinkielellämme, kävisi dialogiin kanssamme. Väkivallan järvi muuntuu väkivallan mereksi, mikä on kääntäjältä oiva ratkaisu. Se on vahvempi ja kuuluu selkeästi ilmaisun rekisteriin. Irmeli Ruuska säilyttää Porterin originaalin tekstin rakenteen ja hyvä niin. Vuoropuhelu tai sanoisimmeko monologi Baconin ja hänen vieraidensa välillä toimii. Ristiriitainen taiteilijapersoona pääsee vielä kerran ääneen, viimeisessä ateljeessaan.

Max Porter on luonut Francis Baconin kokoisen ja näköisen muotokuvan, joka hyppää lukijan silmille kuin hänen parhaimmat lihalliset maalauksensa. Bacon pyrki shokeeraamaan teoksillaan ja onnistuikin siinä monen kriitikon mielestä. Teksti on vimmainen huuto viimeisellä portilla. Se on kutsuhuuto menneelle maailmalle, ystäville ja vihamiehille. Se on kuvausta taiteen luomisen vaikeudesta ja kaikessa lyhydessäänkin vakuuttava pienoisromaani, runoelma.

Sì. Intenta descansar. Kyllä. Aikoo huilata. (käännös allekirjoittaneen)

Max Porter: Francis Baconin kuolema. Suomentanut Irmeli Ruuska. WSOY. Helsinki. 2022. 68 s.

Max Porter: The Death of Francis Bacon. Faber & Faber Ltd. London. 2021. 74 p.

Vesa Lahti on runoilija, kirjoittamisen ja kääntämisen tutkija Jyväskylän yliopistosta